

Tarih:11.07.2010

Sayı: 2010/14

Dizi sektörü yüzde 30 küçüldü

Ekranlar canlı, ilgi büyük ama her üç diziden biri krize kurban gitti ve sektör yüzde 30 küçüldü. 2008 yılında 1 milyar TL'lik büyüklük konuşulurken 2010 Mayıs'ın da değer 700 milyon TL'ye geriledi ve 50 bin kişi işini kaybetti.

Son dönem görülen yüksek reytingler ve ilgiye rağmen, Türk dizi sektörünün global krizin etkilerini üzerinden tam atamadığı ortaya çıktı. İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'nın yaptığı "Dizi Ekonomisi - Mayıs 2010" araştırmasına göre, sektörün tüm hareketliliğine rağmen yine İSMMMO'nun Eylül 2008 verilerine göre önemli oranda küçüldüğü ortaya çıktı.

İSMMMO'nun 'Dizi Ekonomisi- Mayıs 2010' araştırmasına göre; halen 7 ulusal kanalda, 42 yerli dizi yayınlanıyor. Oysa 2008 saptamalarına göre, 11 ulusal kanalda 63 yerli dizi yayınlanıyordu.

Araştırmada, yeni adı Bloomberg olan Kanal 1, Show Tv, Kanal 7 gibi birçok kanalın dizi yarışından koptuğu ortaya çıktı.

Küçülmenin maddi boyutlarını ise rakamlar net bir şekilde sergiliyor. Buna göre; 2005-2008 yıllarında adeta 'patlama' yaşayan dizi ekonomisi, İSMMMO'nun Eylül 2008'de yaptığı araştırmaya göre 1 milyar TL'lik bir ekonomik güce erişmişti. Ancak son yapılan araştırmaya göre, sektörün yüzde 30 oranında küçüldüğü ve dizi ekonomisinin 700 milyon TL'ye gerilediği ortaya çıktı. Kriz öncesinde sektörde çalışan sayısı 150 bin kişiyi bulurken, yaşanan küçülmeye birlikte sektörde set işçisinden, senaristine, çaycısından, figüranına 50 bin kişinin de işini kaybettiği belirtiliyor. Dizi sektörünün 100 bin civarında istihdam sağladığı biliniyor.

Geçen yıl yaşanan krizle birlikte kanallar, yapımcı şirketlere ödedikleri ücretlerde yüzde 30 ila 50 oranında değişen indirimler yaptı. İşlerini kaybetmek istemeyen yapımcıların büyük çoğunluğu bunu kabul etti. Yapımcılar da aynı şeyi oyuncular ve teknik ekipten talep edince sektördeki ücretler de ortalama yüzde 40 oranında düştü. Halen kriz öncesi seviyelere gelinebilmiş değil.

YÜKSEK İHRACAT POTANSİYELİ

İSMMMO Başkanı Yahya Arıkan, Türk ekonomisinin önemli dinamolarından biri olmaya aday olan dizi sektöründeki tıkanıklığın sürdüğünü belirterek, “Ekonomik kriz ve azalan reklam gelirleri, televizyon kanallarını diziler konusunda iktisat yapmaya itti. Bu da sektörde hem ciro hem de istihdam açısından küçülmeye neden oldu” açıklamasını yaptı. Türk dizilerinin çevre ülkelere yüksek bir ihracat potansiyelinin bulunduğunu söyleyen Arıkan, “Dış Ticaret Müsteşarlığı başta olmak üzere ilgili kurumlar, dizi sektörünü destekleyecek tedbirler almalı. DTM’nin bazı iyi niyetli girişimlerin olduğunu biliyoruz. Bunların ivedilikle hayata geçirilmesi gerekir” dedi. Dizi ekonomisinin boyutlarını ve çevre ülkelerde gördüğü ilgiyi ilk kez kendilerinin 2.5 yıl önce gündeme getirdiğine dikkat çeken Arıkan, “Biz bu araştırmamızda ihracat potansiyeline dikkat çekmiştik. Bu çalışmamızdan sonra hem ilgili sektör otoriteleri hem de devlet yetkilileri konuyu ele aldı. Bu çalışmaların sonuçlandırılmasında büyük yarar var. Diziler, izlendikleri ülkelerde Türkiye’nin reklamını da yapmakta, tanıtımına büyük katkı sunmaktadır” dedi.

Kriz nedeniyle reklam gelirleri azalan kanallar, hem yayınladıkları dizilerin sayılarını azaltırken, hem de düşük maliyetli sitcom tarzı dizilere ekranlarına açmaya başladılar. Bir zamanlar Çocuklar Duymasın ile Türkiye’nin tanıyıp sevdiği sitcom tarzı diziler, krizden sonra ekranlara adeta tekrar döndü. Drama tarzı dizilerin bölüm başına çekim maliyetleri ortalama 300 bin TL’yi bulurken, sitcom tarzı diziler bölüm başına 60 ila 100 bin TL’lik bütçelerle çekiliyor.

AZ BÜTÇELİ SİTCOM’LAR...

Sitcom’ları bu dönemde Star TV baş tacı yaptı. Star TV’nin yayınladığı 5 diziden 3’ü sitcom tarzında... Benim Annem Bir Melek, Cümbür Cemaat Aile, Papatyam dizilerine ekranlarını açan Star TV’nin yüksek bütçeli yapım olarak bir tek Kurtlar Vadisi Pusu’yu seyircilerine ulaştırıyor. Star TV’nin bu dizilerle yaptığı çıkış diğer kanallarında gözünden kaçmadı. Yüksek bütçeli birçok dramayı seyircisine ulaştıran Kanal D ise son olarak Cuma’ya Kalsa sitcom’unu yayın yelpazesine kattı. Kanal D’de 19 Nisan 2010, pazartesi günü ilk olarak ekrana gelen Cuma’ya Kalsa komedi dizisi, Amerika’nın ABC televizyon kanalında yayınlanan ve izlenme rekorları kıran “According to Jim” adlı sit-com’un uyarlaması...

Düşük bütçeli dizilerden bahsetmişken; Samanyolu'nun iç yapımlarından da bahsetmemek olmaz. Kriz öncesinde 7 dizi yayınlayan Samanyolu, çizgisinden taviz vermeyerek yine düşük bütçeli, iç yapım sayılabilecek dizilerini yayınlamayı sürdürdü. Eylül 2008'de 7 dizi ile dizi yarışına katılan Samanyolu, halen 8 dizi yayınlıyor.

11 DİZİ İLE ATV, BİRİNCİ SIRADA

Televizyonlardaki dizi yarışında yayınladığı dizi sayısı itibariyle liderliği Atv eline aldı. Kriz öncesinde olduğu gibi Atv, bu dönemde de 11 dizi ile seyircilerini ekrana kilitlemeye çalışıyor. Kriz öncesinde yayınladığı 12 dizi ile liderlik koltuğunda oturan Kanal D, Mayıs 2010 itibariyle 8 dizi ile seyircilerini ekrana bağlamaya çalışıyor. Samanyolu, kriz öncesindeki dizi anlayışını bozmazken, o da az bütçeli 8 diziyi yayınlamayı sürdürüyor. Samanyolu'nu 5'er dizi ile Fox TV, Star TV ve TRT 1 izliyor. Özellikle TRT'nin 2008 yılına göre dış yapım dizilerinin sayısını 3'ten 5'e çıkarması dikkat çekici. Dizi yarışından kopan kanal olarak dikkat çeken Show TV ise kriz öncesinde 5 dizi yayınlarken, şimdi dizi sayısını 2'ye indirmiş durumda.

EKİPLER KÜÇÜLDÜ

Diziler son yıllarda yönetmeninden senaristine, set işçisinden ışıkçısına kadar önemli bir istihdam yaratmaya başlamıştı. Kriz öncesinde sektördeki çalışanların sayısının 150 bini bulduğu tahmin ediliyordu. Sektör temsilcileri krizdeki yüzde 30'ları bulan küçülmenin istihdamı da etkilediğini, en az 50 bin çalışanın işini kaybettiğini belirtiyor.

Yüksek bütçeli diziler genelde 60 ila 100 kişilik ekiplerle çekiliyor. Oyuncu olarak ekran önünde 20-30 kişi görünse de kamera arkasında bunun 2-3 katı ekip bulunuyor.

Ancak yüksek bütçeli dramalar için bu durum söz konusuysen, düşük bütçeli sitcom'lar oyuncular ve kamera arkasındaki ekip dahil maksimum 30 kişi ile çekiliyor. Üstelik stüdyo ortamında çekildiği için bir yapımcı, teknik ekibi birkaç dizi için ortak da kullanabiliyor.

OYUNCU ÜCRETLERİ DE DÜŞTÜ

Türkiye'de dizilerin bütçesinin yüzde 20 ila 30'unu oyuncu ücretleri oluşturuyor. Genellikle bir-iki başrol oyuncusu iyi ücret alıyor. Kriz öncesinde başrol oyuncularının bölüm başına aldığı ücretin 10 ila 30 bin TL arasında değişiyordu. Yaşanan kriz oyuncu ücretlerini çok etkiledi. Krizde kanallar, yapım şirketlerinden yüzde 30-40 indirim isteyince, yapımcılar da oyunculardan aynı şeyi talep etti. İşini kaybetmek istemeyen oyuncular da bunu mecburen kabul etti. Başrol oyuncularının aldığı ücretlerin bu dönemde 5 ila 20 bin TL

arasında değiştiği belirtiliyor. Dizilerin genellikle başrol oyuncularını sanatçılar ya da tiyatro eğitimi almış profesyonel oyuncularından oluşuyor. Yine orta kademe oyuncuların çoğunluğunun da tiyatro eğitimi almış isimler olduğu görülüyor.

OYUNCU FABRİKALARI

Dizilerin önemli oranda oyuncu ihtiyacı ise ‘oyuncu fabrikası’ olarak da anılan cast (oyuncu) ajanslarından karşılanıyor. Bundan 10 yıl önce sayıları ancak bir elin beş parmağını geçmeyen oyuncu ajanslarının sayısının 100’leri bulduğu ifade ediliyor. Cast ajanslarına kayıtlı oyuncu adayı sayısının 50 bini bulduğu belirtiliyor. Cast ajanslarına kayıtlı her meslekten oyuncu adayını bulunuyor. Öğretmen, mühendis, ev hanımı, öğrenci... Herkes ajansları ek iş ve şöhrete giden yol olarak görüyor.

BİR AJANSA GÜNDE 50 BAşVURU

Türkiye’nin önde gelen cast ajanslarına günde ortalama 50 kişi başvuruyor. Kimi zaman dizilerde oynamak, kimi zaman reklamlarda ve filmlerde rol almak umudunu taşıyan oyuncu adayları, ajanslara kayıt olabilmek için 40 ila 200 TL arasında değişen başvuru ücretleri ödüyor. Bazı ajanslarda bunlara ek olarak fotoğraf ve deneme filmi çekimi için de ücret alınıyor.

Cast ajanslarından sağlanan oyuncular dizilerde genellikle yalnızca görüntü figüranı (örneğin bir kafeterya sahnesinde kafede oturanlar) veya 10 saniyelik hikayeyi etkilemeyecek küçük rollerde kullanılıyor. Bir dizide görüntü figüranı olmak için mutlaka bu cast ajansları aracılığıyla gitmeniz gerekiyor. Eskiden olduğu gibi dizi yapımcıları sokaktan geçeni yoldan çevirmiyor. Görüntü figüranları çok uzun saatler setlerde bekleseler de aldıkları ücret 30 TL’yi aşmıyor. Bir cümlelik bir diyalogu olan oyuncu, cast ajansı aracılığıyla sete gitmişe, en fazla alacağı ücret 70 ila 100 TL oluyor. Oyuncuyu direkt yapımcı şirket çağırırmişe, bir cümlelik yani 10-20 saniyelik diyaloglu bir rol için aldığı ücret, 50 TL’den başlıyor; 200 TL’ye kadar çıkabiliyor. Ancak hikayede önemli olan küçük bir rol alındığında ise ücret bölüm başına 500 TL’yi buluyor. Krizde cast ajanslarından kiralanen ve düşük ücret alan oyuncuların ücretlerinde ise önemli bir değişiklik olmadığını belirtelim.

Peki ajanslar ne kazanıyor dersiniz? Cast ajansları bir oyuncuyu dizi çekimine gönderdiği zaman ücreti yapımcıdan alıyor. Bu ücretten kendi komisyonunu alıp kalanını oyuncuya veriyor. Cast ajansların genellikle yüzde 20 komisyonla çalışması etik bulunuyor. Ancak kimi zaman ajansların aldığı komisyonun yüzde 70’e çıktığı bile oluyor.

KRİZDE ÜCRETLER YÜZDE 40-50 DÜŞTÜ	
Görevi	Bölüm başına aldığı ücret
Yönetmen	3-15 bin TL
Senarist	3-10 bin TL
Müzişyen	2-6 bin TL
Başrol oyuncusu	5-20 bin TL
Orta kademe oyuncular	3-7 bin TL
Noname (ünlü olmayan) oyuncu	1-5 bin TL
Noname oyuncu *	1-3 bin TL
Diyaloglu bölüm oyuncusu*	50-300 TL
Diyalogsuz bölüm oyuncusu*	20-50 TL
Görüntü figüranı*	20-30 TL

* Cast ajansı aracılığıyla giden oyuncular

YAPIMCILARIN KÂRI AZALDI

Türkiye’de diziler genellikle kanalların malı oluyor ama onları asıl üretip, riski üstlenenlerse yapım şirketleri. Yapım şirketleri adeta kanalların taşeronu olarak çalışıyor ve çektikleri dizilerin tüm haklarını kanallara devrediyor. Bunun istisnasını uygulayan yapımcılar da yok değil. Bunun en bariz örneği ise Kurtlar Vadisi Pusu’yu çeken Pana Film. Erler Film’in sahibi Türker İnanoğlu da birçok dizisinin tüm haklarını kanallara devretmiyor.

Yapım şirketleri kriz öncesinde dizilerinin maliyetinin üstüne yüzde 20 ila 40 oranında değişen kârlar koyarak, kanallara satıyordu. Kriz sonrasında yapım şirketlerinin kârının yüzde 10’a kadar düştüğü belirtiliyor.

Yapımcıların kar payları düşerken, ayrıca kanalların dizilere bölüm başına ödediği ücretlerin de kriz döneminde yüzde 30 ila 50 oranında azalttıklarını da belirtelim. Dizisine kanallarda şans bulmak isteyen yapımcıların ilk bölümleri maliyetinin altında bile kanallara sattıkları oluyor. Kanallar bu dönemde yapımcılara 45 günde bir ödeme yapıyor. Bu yüzden sektörde tutunmak isteyen yapımcıların finans gücünün kuvvetli olması gerekiyor.

7 REYTING İYİDİR

Yapımcılar, kanallarla genelde reyting anlaşması yapıyor. Yapımcılar için ilk üç bölüm genellikle seyirciyi kapma bölümleri olarak tabir ediliyor. Yapımcılar genellikle prime time’da 7 reyting garantisi vererek kanal yönetimleriyle anlaşılıyor. Reyting arttıkça, yapımcıların da kanallardan bölüm başına aldıkları ücret artıyor. Ancak bu ücret ikili görüşmelerle belirlendiği için yapımcılar ve kanallar tarafından da gizli tutuluyor.

EN ÇOK DİZİYİ AY YAPIM ÇEKİYOR

Türkiye’de 10 Mayıs 2010 itibariyle 7 ulusal kanalda yayınlanan 42 yerli diziyi 27 yapım şirketi çekiyor. Ancak Türkiye’de dizi ve sinema yapım sektörünü sürükleyen yapımcı sayısının 50 civarında olduğu belirtiliyor. Peki Türkiye’de bu sezon en çok dizi yapan yapımcı şirket hangisi?... Kriz öncesinde de olduğu gibi Ay Yapım, Türkiye’nin en çok iş yapan yapım şirketi olarak dikkat çekiyor. Şirkette ön planda 31 yaşındaki Kerem Çatay görünse de, şirket ortağı olan babası Ekrem Çatay, Türkiye’de özel televizyonlarda profesyonel yöneticilik yapmış bir isim. Son ayların en popüler dizisi Ezel dahil dört dizi yapıyor Ay Yapım. Bunlardan ikisini Kanal D, ikisini de Atv için üretiyor. Erol Avcı’nın sahibi olduğu TMC, bu sezon üç dizi yaparken, duayen yapımcı Türker İnanoğlu’nun şirketi Erler Film ise üç dizinin çekimlerini sürdürüyor.

42 DİZİYİ, 27 YAPIMCI ÇEKİYOR	
ATV	
Kalp Ağrısı	Vega Yapım
Gönülçelen	Asis Yapım-Tomris Giritlioğlu
Ezel	Ay Yapım-Kerem Çatay
Aşk ve Ceza	TMC-Erol Avcı
Samanyolu	Ay Yapım-Kerem Çatay
Adanalı	Kuzey Production-Ali Gündoğdu-Mehmet Yiğit Alp
Canım Ailem	TMC-Erol Avcı
Parmaklıklar Ardında	Play Prodüksiyon-Ayşe Durukan, Uğur Başaran
Unutulmaz	Stil Medya-Ahmet Bayram
Aşk Bir Hayal	Erler Film-Türker İnanoğlu
Kapalıçarşı	TMC-Erol Avcı
KANAL D	
Cuma'ya Kalsa	Med Yapım-Fatih Aksoy
Akasya Durağı	Erler Film-Türker İnanoğlu
Kavak Yelleri	Tims Production-Timur Savcı
Hanım'ın Çiftliği	Gold Film-Faruk Turgut
Aşk-ı Memnu	Ay Yapım-Kerem Çatay
Yaprak Dökümü	Ay Yapım-Kerem Çatay
Geniş Aile	D Production, Lale Eren, Ahmet Kayımtu
Arka Sokaklar	Erler Film-Türker İnanoğlu
SAMANYOLU TV	
Kırık Kalpler	Melih Sezgin
4.Osman	Melih Sezgin
Kader Çizgi	Taner Tunç
Tek Türkiye	Salih Asan
Kollama	Mustafa Kartal
Beşinci Boyut	Melih Sezgin
Kendi Okulumuza Doğru	Melih Sezgin
Doğruluk Ekseni	Mustafa Kartal
FOX TV	
Sensiz Yaşayamam	Fokus Film-Nilgün Sağyaşar

Arka Sıradakiler	Mint Yapım-Birol Güven
Ömre Bedel	Gold Film-Faruk Turgut
Deniz Yıldızı	Fokus Film-Nilgün Sağyaşar
Unutma Beni	Fokus Film-Nilgün Sağyaşar
STAR TV	
Kurtlar Vadisi Pusu	Pana Film-Raci Şaşmaz
Küçük Kadınlar	D Productions
Cümbür Cemaat Aile	Plato Film-Sinan Çetin
Benim Annem Bir Melek	BKM-Necati Akpınar
Papatyam	Yapım Mint/Birol Güven
TRT 1	
Sakarya Fırat	Osman Sınay
Hanımelî Sokağı	ACR Yapım-Sefa Tiryaki
Hicran Yarası	Esin Yağmurdereli-Çağrı Bingöller
Zoraki Başkan	BH Ekipman- Yunus Nihat Özcan-Akar Çatalkaya
Bahar Dalları	Kuzey Production
SHOW TV	
Melekler Korusun	Tims Production-Timur Savcı
Türk Malı	Kuzey Production- Ali Gündoğdu, Mehmet Yiğit Alp

AH BİR SENARİST OLSAM!

Bir dizinin hayata geçirilmesinde yönetmen ve senaristlerin payı da büyük oluyor. Türkiye’de dizi çeken yönetmen sayısının 150’yi bulduğu belirtiliyor. Zaten yapımcıların da bir bölümü yönetmen kökenli olarak karşımıza çıkıyor. Sektörde yönetmenler, reji asistanlığından kamera yönetmenliğine, oradan da görüntü yönetmenliğine uzanan bir usta-çırak ilişkisi içinde yetişiyor. Türkiye’de iyi reyting alan bir dizinin yönetmeni kriz öncesinde bölüm başına 20-25 bin TL kazanıyordu. Şimdilerde ise iyi dizilerin yönetmen ücretlerinin 10-15 bin TL seviyesine düştü. Az bütçeli diziler çeken Samanyolu gibi kanallarda ise yönetmen ücretlerinin kriz öncesi seviyelerde yani 3-5 bin TL arasında olduğu belirtiliyor.

Dizilerde görev alan senaristlerin sayısı 300’ü buluyor. Türkiye’de gerek yönetmenler gibi genelde senaristler usta çırak ilişkisiyle yetişiyor. Ancak son yıllarda sektördeki özellikle senarist açığını gidermek için meslek birlikleri senaryo kursları düzenliyor. Örneğin SenDer (Senaryo Yazarları Derneği) 20 haftada senaryo yazmayı öğretiyor.

Öğrencilerden mühendisler kadar birçok insan yeni bir meslek edinmek için senarist olmaya çalışıyor. Bu ilginin altında ise senaristlerin dizilerden iyi kazandığı düşüncesi yatıyor. Kriz öncesinde (2006-2008 yıllarında) iyi bir dizideki bir senaristin bölüm başına aldığı ücret 5 ila 15 bin TL arasında değişiyordu. Kriz sonrasında ücretler yüzde 40 civarında indirilince, senaristlerin ücretleri de 3-10 bin TL seviyelerine geriledi. Dizilerin süreleri

Türkiye’de uzun olduğu için dizilerde genellikle 2 ya da 3 kişilik senarist ekipleri çalışıyor.

Yaptığımız araştırmaya göre 42 dizide görev alan senarist sayısı 74... (Raporun sonunda bu sezon yayında olan dizilerin yönetmen ve senaristlerinin kimler olduğunu gösteren bir tablo bulunmaktadır.)

KIRAÇ, DÖRT DİZİNİN MÜZİĞİNİ YAPIYOR

Dizilerin başarısında dizi müziklerinin de payı büyük. Bu yüzden birçok yapımcı dizilere özel müzikler yaptırıyor. Dizi müzikleri dizi başlarken yapılan jenerik müziğinin önüne geçmiş durumda. Artık bölümlere özel müzikler yapılıyor. Dizi müziklerinin bölüm başına 2 ila 8 bin TL arasında değişen ücretlerle yapıldığı belirtiliyor.

Türkiye’de dizi müziği denilince iki isim akla geliyor. Kırış ve Toygar Işıklı... İSMMMO’nun Eylül 2008’deki raporuna göre dört dizinin müziğini yapan Kırış, bu sezon da dört dizinin müziğini yapıyor. Ancak Kırış’ın dizi müzikleri için özel bir ekip kurduğunu da belirtelim. Toygar Işıklı ise kriz öncesinde üç dizinin müziğini yaparken, şimdi dört dizinin müziğini yapmayı sürdürüyor. Son yıllarda dizi müziklerine yeni isimlerin girmesi de dikkat çekiyor. Örneğin Mazlum Çimen’i ilk kez bu alanda görüyoruz. Çimen, Hanımın Çiftliği dizilerinin müziklerinden sorumlu.

DİZİ MÜZİKLERİ ONLARDAN SORULUYOR

Müzişyen	Müziğini yaptığı dizi
İncesaz, Aria	Kalp Ağrısı
Kırış	Gönülçelen, Aşk ve Ceza, Küçük Kadınlar, Ömre Bedel
Toygar Işıklı	Ezel, Samanyolu, Aşk-ı Memnu, Yaprak Dökümü
Aria-Bora Ebeoğlu, Cengiz Onural	Aşk Bir Hayal, Akasya Durağı
Pinhani	Kavak Yelleri
Mazlum Çimen	Hanımın Çiftliği
Murat Evgin	Arka Sokaklar
Aydın Sarman, Burcu Güven	Arka Sıradakiler
Feyyaz Kuruş (Jenerik müziğı)	Unutma Beni
Aydın Sarman, Burcu Güven	Papatyam
Selim Çaldıran	Hanımeli Sokağı
Caner Tepecik	Hicran Yarası
Birol Yayla, Şenol Filiz (Yansımalar)	Zoraki Başkan
Rec-Jülide Alasya	Bahar Dalları
Kadıköy Acil	Türk Malı

REKLAM GELİRLERİ YÜZDE 20 DÜŞTÜ

Son yıllarda televizyonların yayınlarında çok yer vermesinin nedeni, özellikle dramaların çok iyi reklam alması. 80 dakikalık bir dizinin arasına yaklaşık 30 dakikalık (yarım saat) reklam alınıyor. Reklam tarifeleri kanallara göre farklılık gösterse de, prime time'da (saat 20.00 ila 23.00 arası) yayınlanan dizi arasındaki reklamların saniye fiyatı 200 ile 400 YTL arasında değişiyor. Kriz öncesinde iyi reyting alan dizilerin bölüm başına 300 ila 900 bin TL arasında değişen reklam aldıkları biliniyordu. Ancak krizde kanalların reklam gelirleri yüzde 20 oranında düştü. Zaten kanalların yapımcılara maliyetlerinde indirim yapmalarının istemelerinin de temel nedeni bu...

Dizilerin en önemli gelir kalemlerinden biri de sponsorluklar... Marka bilinirliklerini güçlendirmek isteyen firmalar son yıllarda dizileri daha çok kullanır oldu. Dizilere ana sponsor olmak için markaların bölüm başına 10 ila 70 bin TL ödemeleri gerekiyor. Reklamdan kısan birçok firma krizde dizi sponsorluğundan kısmadı.

Global kriz genel olarak Türk dizi sektörünü olumsuz etkiledi ancak bir tek dizi ihracatına krizin olumlu yansıması oldu. Kriz global olunca etkileri de dünya çapında oldu. Krizde dizi bütçelerini kısan birçok ülke kaliteli dizileri daha ucuz maliyetli almaya yöneldi. Bu nokta da Türk dizilerine olan ilgi bir kat daha arttı. Zaten son yıllarda Ortadoğu ülkelerinde ve Türk cumhuriyetlerinde Türk dizileri büyük ilgi görüyor. Bu ilgiye de en çok bu bölgelere giden politikacılar ve işadamları tanık oluyor.

Türkiye'de dizi ihracatının yüzde 80'ini Calinos Entertainment yapıyor. Calinos, dizi ihracatına 2001 yılında Deli Yürek dizisini Kazakistan'a satarak başladı. Bugüne kadar 58 diziyi yurt dışına ihraç etti. Şirketin dizi ihraç ettiği ülkeler arasında, Dubai, Özbekistan, Kazakistan Rusya, Gürcistan, İran, Kuzey Irak, Bulgaristan, Arnavutluk, Almanya, Malezya gibi ülkeler bulunuyor. Kriz yılı olmasına rağmen 2009 yılında 3 bin 670 saatlik dizi ihracatı gerçekleştiren Calinos'un ihracatı bir önceki yıla göre yüzde 30 arttı.

Dizilerin ihracat bedelleri bölüm başına 250 ila 10 bin dolar arasında değişiyor. Şirket yetkilileri Türk dizilerinin ihracat bedellerinin bölüm başına ortalama 6-7 bin dolar arasında olduğunu söylüyorlar.

Türkiye'de dizilerin mülkiyeti tümüyle kanallara ait olduğu için yapımcı, yönetmen, senarist, müzisyenler diziler üzerinde hak iddia edemiyor ve telif alamıyor.

İHRACATI ARTIRACAK TEDBİRLER

Yurtdışında Türk dizilerine olan ilgi Dış Ticaretten Sorumlu Devlet Bakanı Zafer Çağlayan'ın da dikkatinden kaçmadı. Bu yılın ocak ayında dizi ve sinema yapımcılarıyla 3.5 saat süren bir toplantı yapan Bakan Çağlayan sektörün sorunlarını dinledi. Bu toplantının sektör için somut faydalarını ise Bakan

Çağlayan nisan ayında kamuoyuna açıkladı. Buna göre, CD, DVD ve manyetik ortamda yurtdışına ihraç edilen dizi ve filmler ihracat ürünü sayılacak ve 25'inci sektör olarak ihracat rakamlarına eklenecek. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun (RTÜK) yasaya dayanarak devrede tuttuğu yasaklar nedeniyle markaların 'buz'lanmaması için; reklam, sponsorluk ve ürün yerleştirme, 'ticari iletişim' tanımı altında toplanacak. İhracatçı konumuna gelen yapımcılar üst sınırı 15 bin dolar olmak üzere fuar desteklerinden yararlanacak. Dizi-film yapımcıları için potansiyel görülen pazarlara heyetler düzenlenecek; komiteler kurularak Türk ürünlerinin senaryolarda nasıl yer alacağı konusunda fikir birliğine varılacak. İhracatı artıracak bu tedbirlerin henüz somut hayata geçmese de sektörde memnuniyet yarattığı kesin.

YILLANDIKÇA REYTINGLERİ ARTTI

Reklam veren, bir diziye reklam verirken reytingine bakıyor. Zaten bir dizinin yaşayıp yaşamaması ve kanal yönetiminin diziyi yayınlamaya devam edip etmemesi de dizinin aldığı reyting oranlarına bağlı.

Kriz döneminde dizilerin sayısı azalsa da reytingleri arttı. Yaptığımız araştırmaya göre, 3-9 Mayıs haftasında en çok izlenen 100 programının ilk üç sırasını yerli diziler paylaştı. 9 Mayıs tarihinde 100 program arasında ilk iki sırayı yine yerli diziler alırken, üçüncü sırada BKM Mutfak'ın Çok Güzel Hareketler programı olduğunu vurgulayalım.

İSMMMO'nun Eylül 2008'deki en çok seyredilen dizilerin reyting ortalamasının 7-9 reyting olduğu ortaya çıkmışken, 3-9 Mayıs reytinglerinde görüldü ki ortalama reytingler 10'u buluyor.

Bazı diziler şarap gibi eskidikçe ve yıllandıkça değerlendirildi ve reytinglerini artırdı. 10 Eylül 2008'de 14.1 reyting alan Yaprak Dökümü, 5 Mayıs 2010'daki gösteriminde 18.3 reyting aldı. 15 Eylül 2008'deki Arka Sokaklar 7.4 reyting alırken, 3 Mayıs 2010'da 10.3 reyting aldı. 11 Eylül 2008'de 7.1 reytinge ulaşan Aşk-ı Memnu, 6 Mayıs 2010'da 17.7 reyting ile seyirci ilgisini göstermiş oldu.

DİZİLERİN REYTINGLERİ (3-9 Mayıs 2010)

Tarih	Dizi	Yayımlandığı Kanal	Reyting
3 Mayıs 2010	Arka Sokaklar	Kanal D	10.3
3 Mayıs	Türk Mali	Show TV	10.3
3 Mayıs	Ezel	ATV	10.0
4 Mayıs	Aşk ve Ceza	ATV	12.6
4 Mayıs	Geniş Aile	Kanal D	9.2
4 Mayıs	Papatyam	Star	6.3
5 Mayıs	Yaprak Dökümü	Kanal D	18.3
5 Mayıs	Yaprak Dökümü (Özet)	Kanal D	7.1
5 Mayıs	Canım Ailem	ATV	6.5
6 Mayıs	Aşk-ı Memnu	Kanal D	17.7
6 Mayıs	Kurtlar Vadisi Pusu	Star TV	14.4

6 Mayıs	Aşk-ı Memnu (Özet)	Kanal D	7.9
7 Mayıs	Hanımın Çiftliği	Kanal D	18.2
7 Mayıs	Hanımın Çiftliği (Özet)	Kanal D	8.1
7 Mayıs	Deniz Yıldızı	Fox TV	4.6
8 Mayıs	Adanalı	ATV	7.4
8 Mayıs	Küçük Kadınlar	Star TV	7.2
8 Mayıs	Akasya Durağı	Kanal D	7.1
9 Mayıs	Aşk Bir Hayal	ATV	6.8
9 Mayıs	Arka Sıradakiler	Fox TV	7.5
9 Mayıs	Aşk Bir Hayal (Özet)	ATV	6.5

Kaynak: Bu tablo AGB'nin tüm gün reyting raporlarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Krizle direnen diziler

Aşk-ı Memnu, Arka Sokaklar, Akasya Durağı, Küçük Kadınlar, Kavak Yelleri, Yaprak Dökümü, Parmaklıklar Ardında, Kurtlar Vadisi Pusu, Arka Sıradakiler, Unutma Beni, Beşinci Boyut, Kollama, Tek Türkiye.

7 ULUSAL KANALDA 42 DİZİ YAYINLANIYOR		
Dizi Adı	Yönetmen	Senaryo
ATV		
Kalp Ağrısı	Hülya Bilban	Sevgi Yılmaz, Z. Nilüfer Özçelik, Redife Zerener,
Gönülçelen	Cevdet Mercan	Gül Dirican, Sertaç Engin
Ezel	Uluç Bayraktar	Kerem Deren, Pınar Bulut
Aşk ve Ceza	Kudret Sabancı	Yıldız Tunç, Mehmet Bilal Dede, Murat Lütfü, Eth
Samanyolu	Andaç Haznedaroğlu	Ece Yörenç, Melek Gençoğlu
Adanalı	Tayfun Güneyer	Tayfun Güneyer
Canım Ailem	Sadullah Celen	Selin Tunç
Parmaklıklar Ardında	Nisan Akman	Feride Çicekoğlu
Unutulmaz	Cem Tabak	Haldun Ünsal, İhsan Aydın, Müjdan Kayserili
Aşk Bir Hayal	Metin Balekoğlu	Z.Suna Dölek
Kapalıçarşı	Ömür Atay	Gaye Boraloğlu-Neşe Şen
KANAL D		
Cuma'ya Kalsa	Fatih Aksoy, Günay Koker	
Akasya Durağı	Yaşar Seniner	Resul Ertaş
Kavak Yelleri	Kerem Çakıroğlu-Jale İncekol	Gökhan Horzum, Ekin Atalar, Eylem Canpolat
Hanım'ın Çiftliği	Faruk Teber	Zülfük Yücel, Ayhan Sonyürek
Aşk-ı Memnu	Hilal Saral	Ece Yörenç- Melek Gençoğlu
Yaprak Dökümü	Mesude Eraslan	Ece Yörenç- Melek Gençoğlu
Geniş Aile	Ömer Uğur	Kamuran Süner, Cüneyt İnay
Arka Sokaklar	Orhan Oğuz	Ahmet Yurdakul-Ozan Yurdakul
SAMANYOLU TV		
Kırık Kalpler	Hasan Kırac	Necati Şahin
4.Osman	Murat Çilingir	Serkan Demir
Kader Çizgisi	Mustafa Kartal	Mehmet Uyar

Tek Türkiye	Çelik Berksoy	Ali Kara
Kollama	Barış Yöş	Ertan Kurtulan
Beşinci Boyut	Hasan Kıraç	
Kendi Okulumuza Doğru	Cemile Kırmızı Karadaş	Serkan Demir
Doğruluk Ekseni	Taner Tunç	Mehmet Uyar
FOX TV		
Sensiz Yaşayamam	Özer Kızıltan	Leyla Karaloğlu, Seval Bozkurt
Arka Sıradakiler	Hamdi Alkan	Birol Güven, Birol Elginöz, Özlem Elginöz
Ömre Bedel	Nihat Durak	Deniz Akçay
Deniz Yıldızı	Gülşen Uğur Erişti, Gürsel Ateş, Altan Yücel	Filiz Alpgezmen, Eylem Akın, Jeff Gülöz
Unutma Beni	Gülşen Uğur Erişti, Mihriban Şahin	Gürcan Gündoğdu, Özge Yoldaş
STAR TV		
Kurtlar Vadisi Pusu	Zübeyr Şaşmaz	Raci Şaşmaz, Bahadır Özdener, Cüneyt Aysan
Küçük Kadınlar	Hakan Aslan	Deniz Akçay
Cümbür Cemaat Aile	Uğur Yağcıoğlu	Fırat Doğu Parlak, Arzu Birol, Uğur Yağcıoğlu
Benim Annem Bir Melek	Hakan Algül	Vasıf Küçükoruç
Papatyam	Bora Tekay	Murat Aras
TRT 1		
Sakarya Fırat	Osman Sınav	Süleyman Çobanoğlu, Aybars Bora Kahyaoğlu,
Hanımeli Sokağı	Murat Saraçoğlu	İnci Uluçay
Hicran Yarası	Taner Akvardar	Hakan Aksun
Zoraki Başkan	Yunus Nihat Özcan	Seyfi Şahin
Bahar Dalları	Hakan Gürtop	Deniz Yeşilgün, Esra Yılmaz, Gökhan Zincir
SHOW TV		
Melekler Korusun	Cevriye Demir	Eylem Canpolat, Sema Ergenekon
Türk Malı	Tayfun Güneyer	Tayfun Güneyer